अथ द्वाविंशोऽनुवाकः ।

(१) उत्तरवेद्युपवापो एकविंशेऽभिहितः । ऋषभालम्भो द्वाविंशेऽभिधीयते । तत्रादावश्वदीक्षादिका प्रधानयागात् पुरस्तात् संवत्सरमात्रे प्रोक्षणाद्यालम्भं विधत्ते । "प्रजापतिं वै देवाः पितरं पशुं भूतं मेधायालभन्त । तमालभ्योपावसन् । प्रातर्यष्टास्महे इति । एकम्बा एतद्देवानामहः । यत् संवत्सरः । तस्मादश्वः पुरस्तात् संवत्सर आलभ्यते" इति । पुरा कदाचिद्देवानां पिता प्रजापतिः देवैः प्रार्थितोऽश्वजातिः पशुरभूत् । 'तं' 'पशुं', 'देवाः', मेधाय यज्ञार्थं 'आलभन्त' स्पर्शनेन सङ्कल्पितवन्तः । तं सङ्कल्प्य परेद्युः 'प्रातर्यष्टास्महे' इति निश्चित्य 'उपावसन्' पशुसमीपे स्थितवन्तः । योयमस्माकं 'संवत्सरः', कालः । एवं 'देवानामेकं', एव 'अहः', यस्मादेवं देवैः कृतं 'तस्मात्', अयं 'अश्वः', दीक्षादियागप्रयोगात् 'पुरस्तात्',देवानामेकदिनरूपेऽस्मदीये 'संवत्सरे', स्पर्शप्रोक्षणादिना प्रारब्धव्यः ॥

(२) अश्वनिर्वचनेनाश्वमेधनिर्वचनेन चाश्वं प्रशंसति । "यत् प्रजापतिरालब्धोऽश्वोऽभवत् । तस्मादश्वः । यत् सद्यो मेधोऽभवत् तस्मादश्वमेधः" इति । 'यत्' यस्मात्,'प्रजापतिः', अयं पशुरूपेण 'आलब्धः', सन् 'अश्वः' व्यापकः, 'अभवत्', 'तस्मादश्वः',इति व्युत्पत्त्याऽश्वो नामाभवत् । 'यत्' यस्मात् कारणात्, 'सद्यः' एव तस्मिन्नेवाहनि, अश्वः 'मेधः' एकविंशोक्त्यारूपो यज्ञः'अभवत्' । 'तस्मात्',अश्वेन निष्पाद्यो मेधो यज्ञः'अश्वमेधः' ॥